

VAI TRÒ CỦA TRIẾT HỌC TRONG HÌNH THÀNH TƯ DUY PHẢN BIỆN CHO SINH VIÊN CÁC TRƯỜNG CAO ĐẲNG HIỆN NAY

Trần Thùy Linh
Trường Cao đẳng Lào Cai

Tóm tắt: Trong bối cảnh giáo dục hiện nay, việc phát triển tư duy phản biện cho sinh viên được xem là một trong những mục tiêu quan trọng nhằm nâng cao chất lượng đào tạo và đáp ứng yêu cầu của xã hội tri thức. Triết học với tư cách là hệ thống tri thức lý luận chung về thế giới và con người, không chỉ cung cấp nền tảng thế giới quan và phương pháp luận khoa học mà còn góp phần quan trọng trong việc hình thành và phát triển tư duy phản biện. Bài viết phân tích vai trò của triết học trong việc rèn luyện tư duy logic, khả năng đặt vấn đề, năng lực phân tích và đánh giá thông tin cho sinh viên, từ đó đề xuất một số định hướng nhằm phát huy hiệu quả của triết học trong giáo dục hiện nay.

Từ khóa: triết học, tư duy phản biện, sinh viên cao đẳng, giáo dục.

THE ROLE OF PHILOSOPHY IN FORMING CRITICAL THINKING SKILLS IN UNIVERSITY STUDENTS

Abstract: In the context of current higher education, developing critical thinking skills in students is considered one of the important goals to improve the quality of training and meet the demands of a knowledge-based society. Philosophy, as a system of general theoretical knowledge about the world and humanity, not only provides a foundation for worldview and scientific methodology but also plays a crucial role in the formation and development of critical thinking. This article analyzes the role of philosophy in cultivating logical thinking, problem-solving abilities, and the capacity to analyze and evaluate information in university students, thereby proposing some directions to enhance the effectiveness of philosophy in higher education.

Keywords: philosophy, critical thinking, college students, higher education.

Nhận bài: 18/01/2026

Phản biện: 23/02/2026

Duyệt đăng: 27/02/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh phát triển mạnh mẽ của khoa học – công nghệ và sự bùng nổ thông tin, giáo dục đại học không chỉ hướng đến việc trang bị kiến thức chuyên môn mà còn chú trọng phát triển các năng lực tư duy cho người học, đặc biệt là tư duy phản biện. Tư duy phản biện giúp sinh viên có khả năng phân tích, đánh giá thông tin, xem xét các quan điểm khác nhau và đưa ra nhận định một cách độc lập, có cơ sở khoa học. Đây được xem là một trong những năng lực quan trọng giúp người học thích ứng với môi trường học tập và làm việc trong xã hội tri thức hiện nay. Tuy nhiên, trong thực tế học tập ở nhiều cơ sở giáo dục sinh viên vẫn còn hạn chế trong khả năng tư duy phản biện, thể hiện qua việc tiếp nhận tri thức một cách thụ động, ít đặt câu hỏi và chưa quen với việc phân tích, đánh giá các quan điểm khác nhau. Điều này đặt ra yêu cầu cần tăng cường các học phần có khả năng rèn luyện tư duy khoa học cho sinh viên.

Trong chương trình giáo dục triết học giữ vai trò quan trọng trong việc trang bị thế giới quan và phương pháp luận khoa học. Thông qua việc nghiên cứu các phạm trù, quy luật và phương pháp tư duy triết học, sinh viên có điều kiện rèn luyện khả năng lập luận logic, phân tích và đánh giá vấn đề từ nhiều góc độ khác nhau. Vì vậy, việc nghiên cứu vai trò của triết học trong hình thành tư duy phản biện cho sinh viên có ý nghĩa quan

trọng cả về mặt lý luận và thực tiễn. Trên cơ sở đó, bài viết tập trung phân tích vai trò của triết học trong việc phát triển tư duy phản biện cho sinh viên và đề xuất một số định hướng nhằm nâng cao hiệu quả giảng dạy triết học trong giáo dục hiện nay.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Vai trò của triết học trong hình thành tư duy phản biện cho sinh viên

Tư duy phản biện là một năng lực nhận thức quan trọng giúp sinh viên phân tích, đánh giá và đưa ra các nhận định độc lập đối với các vấn đề trong học tập và đời sống. Với tư cách là hệ thống tri thức lý luận chung về thế giới, về con người và về tư duy, triết học có vai trò quan trọng trong việc hình thành và phát triển năng lực này. Thông qua việc trang bị thế giới quan và phương pháp luận khoa học, triết học giúp sinh viên phát triển khả năng suy nghĩ logic, phân tích vấn đề và đánh giá các quan điểm khác nhau một cách có cơ sở khoa học.

2.1.1. Triết học góp phần rèn luyện tư duy logic

Một trong những vai trò quan trọng của triết học là rèn luyện khả năng tư duy logic cho người học. Trong quá trình học tập triết học, sinh viên được tiếp cận với các phạm trù, quy luật và nguyên tắc tư duy khoa học, từ đó hình thành thói quen suy nghĩ có hệ thống và có cơ sở lý luận.

Thông qua việc phân tích các khái niệm triết học, sinh viên học được cách xác định bản chất

của vấn đề, nhận diện các mối quan hệ giữa các hiện tượng và xây dựng lập luận chặt chẽ. Quá trình này giúp người học phát triển khả năng suy luận logic, tránh những sai lầm trong lập luận và nhận thức.

Tư duy logic là nền tảng quan trọng của tư duy phản biện. Khi có khả năng lập luận logic, sinh viên có thể đánh giá các quan điểm khác nhau một cách khách quan, nhận diện những điểm hợp lý hoặc hạn chế trong lập luận của người khác, đồng thời xây dựng và bảo vệ quan điểm của mình một cách thuyết phục.

2.1.2. Triết học khuyến khích khả năng đặt vấn đề và tinh thần hoài nghi khoa học

Một đặc trưng quan trọng của tư duy triết học là tinh thần đặt vấn đề và hoài nghi khoa học. Trong quá trình nghiên cứu triết học, sinh viên được khuyến khích đặt câu hỏi về bản chất của sự vật, hiện tượng và các quan điểm khác nhau về thế giới. Điều này giúp hình thành thói quen suy nghĩ độc lập thay vì tiếp nhận tri thức một cách thụ động.

Tinh thần hoài nghi khoa học trong triết học không phải là phủ nhận mọi tri thức đã có, mà là yêu cầu phải xem xét, phân tích và kiểm chứng các quan điểm trước khi chấp nhận chúng. Thông qua quá trình trao đổi và tranh luận về các vấn đề triết học, sinh viên có cơ hội tiếp cận nhiều cách nhìn khác nhau, từ đó phát triển khả năng đánh giá và phản biện các quan điểm. Việc rèn luyện thói quen đặt câu hỏi và xem xét vấn đề từ nhiều góc độ giúp sinh viên nâng cao khả năng nhận thức độc lập. Đây là yếu tố quan trọng để hình thành tư duy phản biện trong học tập và nghiên cứu khoa học.

2.1.3. Triết học phát triển năng lực phân tích và đánh giá thông tin

Trong bối cảnh xã hội hiện đại, sinh viên phải tiếp cận với khối lượng thông tin lớn từ nhiều nguồn khác nhau. Điều này đòi hỏi người học phải có khả năng phân tích và đánh giá thông tin một cách chính xác và khách quan. Triết học cung cấp những công cụ tư duy giúp sinh viên thực hiện điều này.

Thông qua việc nghiên cứu các phạm trù và quy luật của triết học, sinh viên học được cách nhìn nhận vấn đề một cách toàn diện và sâu sắc. Triết học giúp người học phân biệt giữa bản chất và hiện tượng, giữa nguyên nhân và kết quả, từ đó hiểu rõ hơn về bản chất của các vấn đề. Bên cạnh đó, triết học còn giúp sinh viên nhận diện sự khác biệt giữa sự kiện, quan điểm và giả định. Khả năng này đặc biệt quan trọng trong bối cảnh thông tin đa chiều hiện nay, khi người học cần đánh giá độ tin cậy của các nguồn thông tin trước khi đưa ra nhận định.

2.1.4. Triết học góp phần hình thành thế giới quan và phương pháp luận khoa học

Một trong những chức năng quan trọng của triết học là hình thành thế giới quan và phương pháp luận khoa học cho con người. Thế giới quan giúp sinh viên có cách nhìn nhận đúng đắn về thế giới, về con người và về xã hội, trong khi phương pháp luận cung cấp các nguyên tắc và phương pháp để nhận thức và giải quyết vấn đề.

Khi được trang bị thế giới quan và phương pháp luận khoa học, sinh viên có thể tiếp cận các vấn đề học thuật và thực tiễn một cách hệ thống, tránh cách nhìn phiến diện hoặc cảm tính. Điều này giúp họ phát triển khả năng phân tích và đánh giá các hiện tượng xã hội cũng như các vấn đề học thuật một cách khách quan và khoa học. Ngoài ra, phương pháp luận triết học còn giúp sinh viên nhận thức được tính vận động và phát triển của sự vật, từ đó có thể xem xét các vấn đề trong mối quan hệ và sự biến đổi của chúng. Cách tiếp cận này góp phần quan trọng trong việc hình thành tư duy phản biện và khả năng giải quyết vấn đề một cách linh hoạt.

2.2. Một số định hướng phát huy vai trò của triết học trong giáo dục

Để triết học thực sự phát huy vai trò trong việc hình thành và phát triển tư duy phản biện cho sinh viên, cần có những định hướng và giải pháp phù hợp trong quá trình tổ chức giảng dạy và học tập. Những định hướng này không chỉ góp phần nâng cao hiệu quả của việc giảng dạy triết học mà còn giúp sinh viên phát triển năng lực tư duy độc lập và khoa học.

2.2.1. Đổi mới phương pháp giảng dạy triết học theo hướng phát huy tính tích cực và chủ động của sinh viên

Trong thực tế giảng dạy hiện nay, ở một số cơ sở giáo dục việc dạy và học triết học vẫn còn nặng về truyền đạt kiến thức theo phương pháp thuyết trình một chiều. Điều này dễ dẫn đến tình trạng sinh viên tiếp nhận tri thức một cách thụ động, ít có cơ hội trao đổi và bày tỏ quan điểm cá nhân. Vì vậy, cần đổi mới phương pháp giảng dạy theo hướng lấy người học làm trung tâm, khuyến khích sinh viên tham gia tích cực vào quá trình học tập. Giảng viên có thể áp dụng các phương pháp dạy học tích cực như thảo luận nhóm, tranh luận học thuật, học tập theo tình huống, đặt câu hỏi gợi mở hoặc tổ chức các buổi seminar. Thông qua các hoạt động này, sinh viên có cơ hội trình bày quan điểm, phân tích vấn đề và phản biện các ý kiến khác nhau. Quá trình trao đổi và tranh luận không chỉ giúp sinh viên hiểu sâu hơn nội dung triết học mà còn rèn luyện khả năng lập luận logic, kỹ năng phân tích và đánh giá vấn đề – những yếu tố quan trọng của tư duy phản biện.

2.2.2. Gắn nội dung triết học với các vấn đề thực tiễn của đời sống xã hội

Triết học không chỉ là hệ thống tri thức lý luận trừu tượng mà còn có ý nghĩa phương pháp luận quan trọng trong việc nhận thức và giải quyết các vấn đề của thực tiễn. Do đó, trong quá trình giảng dạy, cần tăng cường việc liên hệ giữa các khái niệm, phạm trù và quy luật triết học với các hiện tượng của đời sống kinh tế, chính trị, xã hội và khoa học – công nghệ. Việc gắn lý luận triết học với thực tiễn giúp sinh viên nhận thức rõ hơn ý nghĩa và giá trị của triết học trong đời sống. Đồng thời, thông qua việc phân tích các vấn đề thực tiễn dưới góc nhìn triết học, sinh viên được rèn luyện khả năng nhìn nhận vấn đề một cách toàn diện, tránh cách tiếp cận phiến diện hoặc cảm tính. Điều này góp phần quan trọng trong việc phát triển tư duy phản biện và năng lực giải quyết vấn đề của người học.

2.2.3. Xây dựng môi trường học tập khuyến khích đặt câu hỏi và tranh luận học thuật

Một trong những đặc điểm quan trọng của tư duy phản biện là khả năng đặt câu hỏi và xem xét các vấn đề từ nhiều góc độ khác nhau. Vì vậy, trong quá trình giảng dạy triết học, cần tạo ra môi trường học tập cởi mở, nơi sinh viên được khuyến khích đặt câu hỏi, bày tỏ quan điểm và tham gia tranh luận học thuật.

Giảng viên cần đóng vai trò là người định hướng và dẫn dắt quá trình thảo luận, khuyến khích sinh viên đưa ra các lập luận dựa trên cơ sở lý luận và thực tiễn. Việc tham gia vào các hoạt động tranh luận giúp sinh viên rèn luyện khả năng tư duy độc lập, khả năng phản biện và kỹ năng trình bày quan điểm một cách logic và thuyết phục. Đây cũng là cơ hội để sinh viên tiếp cận nhiều góc nhìn khác nhau, từ đó nâng cao khả năng đánh giá và lựa chọn quan điểm phù hợp.

2.2.4. Tăng cường hoạt động nghiên cứu khoa học và tự học của sinh viên

Triết học là lĩnh vực tri thức đòi hỏi sự suy ngẫm sâu sắc và khả năng tư duy độc lập. Vì vậy,

bên cạnh hoạt động học tập trên lớp, cần khuyến khích sinh viên chủ động nghiên cứu tài liệu, viết tiểu luận và tham gia các hoạt động nghiên cứu khoa học liên quan đến triết học và các lĩnh vực khoa học xã hội.

Quá trình nghiên cứu và tự học giúp sinh viên phát triển khả năng tìm kiếm, xử lý và đánh giá thông tin từ nhiều nguồn khác nhau. Đồng thời, khi thực hiện các bài tiểu luận hoặc đề tài nghiên cứu, sinh viên phải phân tích vấn đề, xây dựng lập luận và đưa ra nhận định của riêng mình. Đây chính là quá trình rèn luyện trực tiếp các kỹ năng của tư duy phản biện.

2.2.5. Nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên và nội dung chương trình giảng dạy triết học

Đội ngũ giảng viên giữ vai trò quan trọng trong việc định hướng và phát triển tư duy cho sinh viên. Vì vậy, cần chú trọng nâng cao trình độ chuyên môn, năng lực sư phạm và khả năng đổi mới phương pháp giảng dạy của giảng viên triết học. Bên cạnh đó, chương trình và nội dung giảng dạy triết học cũng cần được cập nhật theo hướng gắn với những vấn đề của đời sống hiện đại, đáp ứng yêu cầu phát triển của xã hội tri thức.

Khi chương trình giảng dạy được xây dựng hợp lý và giảng viên có phương pháp giảng dạy phù hợp, triết học sẽ phát huy tốt hơn vai trò của mình trong việc rèn luyện tư duy khoa học và tư duy phản biện cho sinh viên.

III. KẾT LUẬN

Triết học giữ vai trò quan trọng trong việc hình thành và phát triển tư duy phản biện cho sinh viên. Thông qua việc rèn luyện tư duy logic, khuyến khích đặt vấn đề, phát triển khả năng phân tích và đánh giá thông tin, triết học góp phần giúp sinh viên xây dựng tư duy khoa học và năng lực nhận thức độc lập.

Trong bối cảnh giáo dục hiện nay đang hướng tới phát triển năng lực toàn diện cho người học, việc nâng cao chất lượng giảng dạy triết học và phát huy vai trò của môn học này trong rèn luyện tư duy phản biện là một yêu cầu cần thiết.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2021), *Giáo trình Triết học Mác – Lênin*, Nxb Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
 Trần Văn Phòng (2018), “*Vai trò của triết học trong việc phát triển tư duy khoa học cho sinh viên*”, Tạp chí Triết học, số 8.
 Paul, R. & Elder, L. (2014), *Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Professional and Personal Life*, Pearson Education, New Jersey.
 Facione, P. A. (2015), *Critical Thinking: What It Is and Why It Counts, Insight Assessment*, California.